

HÖGSKOLAN VÄST

Institutionen för omvårdnad hälsa och kultur

Elever från samma klass?

**– En studie av hur elever i en skolklass på Komvux
tolkar filmen *Crash*.**

Författarnas namn

Ola Bergström & Johan Strömvall

Handledarens namn

Marie Gröön

Kulturvetenskap - Examensarbete, 15 hp

Kandidat

HT 2009

Innehållsförteckning:

Ämnesval	2
<i>Syfte och frågeställningar</i>	3
Teoretiska utgångspunkter	4
<i>Habitus</i>	4
<i>Fält</i>	5
<i>Symboliskt Kapital</i>	5
<i>Representation</i>	6
<i>Encoding/Decoding</i>	7
<i>Intersektionalitet</i>	8
Metod/Material	10
Tidigare forskning	12
Lite om filmen	14
Analys	15
<i>Informanternas bakgrund</i>	16
<i>Filmens budskap</i>	20
<i>Filmens rollfigurer</i>	24
<i>Filmens som verklighet</i>	27
<i>Informanternas framtid</i>	29
Slutdiskussion	31
Litteraturlista	33

Ämnesval

Att titta på tv-program och film är ett populärt nöje för många i dagens samhälle. Tv-tittande kan betyda olika saker för olika personer. Tittandet kan bland annat ses som ett sätt att fördriva tiden, för att umgås, eller för att bara koppla av. Ibland så använder vi oss av film och tv-program som ett direkt sätt att hämta information.

Det finns forskning som pekar på att vi tolkar och uppfattar gemensamma upplevelser som vi ser på film och tv, på flera olika sätt. Våra tolkningar utgör sedan allt som oftast en samtalsgrund i vår socialisation med andra människor och blir på så vis identitetsskapande. Upphovsmännen till filmer och tv-program kan ha olika mål med sitt skapande och det kan vara många olika aspekter som står bakom skapandet. Det kan handla om att göra en så bra och populär film som möjligt för att uppnå status och uppskattning. Eller så kan det handla om att tjäna pengar och att klättra på karriärstegen. Avsikten kan även vara att föra ut ett budskap för att påverka tittarna eller helt enkelt för att roa och ge avkoppling.

Som fullfjädrade cineaster och likaså kulturvetare så har vi noterat hur olika man kan tolka en film och intresserat oss för de bakomliggande faktorerna av tolkandet. David Morley, sociolog och professor i kommunikation, konstaterar i sina studier om tv-publik och i projektet *The 'Nationwide' Audience* att klass är viktigt i vårt avkodande av tv-program. Han menar att vårt sätt att uppfatta världen styrs av våra tillgångar till olika diskurser och ideologiska idéer (Storey 2003:14).

Vi tycker att det är angeläget att undersöka vilka olika aspekter det är som ligger bakom hur man kan tolka en medietext. I den här undersökningen vill vi med samhällsklass i fokus, utforska vilka positioner elever i en skolklass på komvux intar efter att de har sett på filmen *Crash*. Vi är intresserade av hur kulturella och sociala positioner påverkar vår tolkning när vi ser på film.

Syfte och frågeställningar

Vårt huvudsyfte med den här undersökningen är att utforska hur en grupp, bestående av åtta studenter på komvux, tolkar en hollywoodproducerad film utifrån sina sociala/kulturella positioner.

- *Vad har eleverna för bakgrund?*
- *Hur uppfattar eleverna filmens budskap?*
- *Hur upplevs rollfigurerna i filmen?*
- *Hur förhåller sig eleverna till den verklighet som presenteras i filmen?*
- *Vad har eleverna för tankar om framtiden?*

Teoretiska utgångspunkter

Vi kommer i den fortlöpande texten här nedan förklara teorierna som ligger till grund för vår analys.

Habitus

Grundtanken med begreppet habitus är att gemensamma sociala strukturer finns inskrivna och förkroppsligade i varje enskild individ. Pierre Bourdieu menar att samhällets klass-, köns-, ålders-, ras- och utbildningsstrukturer finns inprogrammerade i oss individer och utgör kognitiva och mentala strukturer. Utifrån dem så uppfattar, förstår och värderar vi världen omkring oss. Habitus kan även beskrivas som en uppsättning dispositioner som frambringa praktiker och perceptioner (Miegel & Johansson 2002:273).

Sociologen Bourdieu menar med habitusbegreppet, att de tillvägagångssätt som en person innehar, avgör de specifika riktlinjer en individ väljer under sin livstid. Dessa val medverkar till att maktordningar reproduceras. Följaktligen blir det något som internaliserats via flitig socialisation och som äger rum dagligen på ett omedvetet plan. Han skriver att habitus är det som reproduceras genom den klassinramade familjen på ett omedvetet plan. Representanter från en viss klass tenderar att bli aktörer av ett visst sätt att betrakta sina egna uppfattningsförmågor och klassificeringar av omvärlden som det självklara. Habitus är följaktligen ett pendlande mellan den sociala kontexten (klass/familj, materiella resurser och stabiliserade handlingsmönster) och individernas livsstilar och kollektiva praktiker. Därför blir det viktigt vad människan har för förkroppsligade dispositioner (Castro 1992:178).

Bourdieu talar om att en persons olika smakinriktningar är bundet till dess habitus. De smakinriktningar personen förfogar över och de urskillningsförmågor individen innehar vägleder individens kulturella smak då han/hon bedömer olika kulturella objekt. När individen rangordnar kulturell smak, gör personen ifråga distinktion till en annan kulturell smakinriktning. Vad Bourdieu menar är att när en människa gör en klassificering utifrån kulturell smak, så intar hon själv en social position.

Smak inrymmer musik, konst, film, litteratur, sport, bostad, möbler, fritidsaktiviteter och kläder med mera. Bourdieu menar att dessa olika smakinriktningar tenderar att relatera till varandra i ett bestämt mönster (Miegel & Johansson 2002:275f).

Fält

Enligt vår tolkning av Bourdieu avser han med begreppet fält, de sociala rum där individer lever och rör sig i. Han menar att den sociala världen konstrueras på en mängd olika hierarkiska plan där individer har olika sociala positioner. Han talar om det akademiska fältet, det politiska fältet, det ekonomiska fältet och det kulturella fältet. Dessa fält är inte statiska utan i ständig rörelse. De här dynamiska fälten förändras och blir till nya konstruktioner. Om positionerna förändras inom ett fält ändras också fältets strukturer. Detta påverkar även förhållandet till de andra fälten som således förändras och omstruktureras (Bourdieu 1995:44f).

Bourdieu menar att om exempelvis det kulturella fältet förändras av att populärkulturen får en större genomslagskraft och blir viktigare, förändras också villkoren inom fältet och vad som anses som viktig kunskap. Således förändras även positionerna inom fältet. Det här gör emellertid att det påverkar de andra fälten ifråga om vad som anses som god kunskap. Något som blir viktigt då är vilket och hur mycket adekvat kapital du har i det fält du befinner dig i. Det blir följaktligen viktigare med forskning omkring populärkultur inom det akademiska fältet och viktigare att diskutera populärkultur i det politiska fältet. På detta vis kan det uppmärksammas att det sker en ständig förändring i fältet och mellan fälten. Det här sker beroende på vad och vilken kunskap som anses vara viktigt i den samtid människor lever i (Ibid).

Symboliskt kapital

Enligt Bourdieu spelar det symboliska kapitalet stor roll för de olika fälten. Symboliskt kapital är det som blir gångbart och skapar utrymme för den enskilde individen. Detta kapital blir av vikt i det fält som aktören rör sig i och detta skapar utrymme för att inta högre positioner inom fältet. Bourdieu tänker sig att det blir betydelsefullt att skaffa sig så mycket kunskap som möjligt inom exempelvis det akademiska fältet, om det är det fält som aktören befinner sig i. Således menar han att det är angeläget att skaffa sig mycket kunskap inom varje situationsbundet fält. De andra kapitalen som Bourdieu anser som väsentliga är det kulturella, och det sociala. Det är inte bara kapitalet i sig som blir avgörande utan även vilka procentuella värden de har i respektive fält. Exempelvis inom det akademiska fältet blir det av stor vikt med betyg och utbildning, men det blir också angeläget inom vilket område man har fått det. Vidare är det viktigt var individen har fått sin utbildning.

Likaledes är det kulturella kapitalets relativa värde centralt om du har stort kapital inom fin-kulturen eller om du har större kapital inom populärkulturen. Det kapital som populärkulturen förmedlar kanske inte anses som lika fint, men det blir viktigt för fler människor om populär-

kulturen får större utrymme i vardagslivet. Detta eftersom den påverkar de flesta i samhället oavsett samhällsklass. (Miegel & Johansson 2002:274f).

Representation

Enligt Cartwright & Sturken, författarna bakom boken *Practices of looking: an introduction to visual culture*, så handlar representation om användandet av språk och bilder för att skapa mening om världen runt omkring oss. Vi använder ord och bilder för att förstå, beskriva och definiera världen som vi ser den. Den här processen sker genom system av representationer, i form av språk och visuell media, som har regler och konventioner för hur de är organiserade. Ett språk, som till exempel engelska, har en uppsättning regler för hur det uttrycker och tolkar mening. Detsamma gäller konstformer som fotografi, konstmåleri, film och television (Cartwright & Sturken 2001:12).

Cartwright & Sturken gör gällande att det genom historien har pågått en tvåsidig debatt om representation. Den ena sidan det har debatterats om är att världen via representation speglas tillbaka på oss som en avbild av hur det egentligen är. Att representation reflekterar världen som den egentligen är konstituerad. Den andra sidans resonemang bygger på att vi konstruerar världen och dess mening genom de system av representation som vi utsätts för. Enligt det konstruktivistiska sättet att se på det hela skapar vi mening av den materiella världen genom särskilda kulturella innehåll. Detta sker genom de språkssystem vi använder. Den materiella världen har bara mening och kan endast bli sedd av oss genom olika representationssystem. Enligt detta sätt att se på saken blir inte världen reflekterad tillbaka mot oss genom representation, det blir snarare så att vi faktiskt skapar mening av den materiella världen genom dessa system (Ibid:13).

Encoding/Decoding

Cartwright & Sturken konstaterar att tv-tittare inte bara är passiva mottagare av meddelanden uttänkta av filmskapare. Tittaren har en rad uppsättningar med meningar att använda för att ta till sig och tolka ett budskap (Cartwright & Sturken 2001:59).

Bilder presenterar för tittarna ledtrådar om dess dominerande mening. En dominant mening kan vara den tolkning som den/de som producerat bilden har haft i åtanke att åskådarna ska inta. Mer vanligt är att de flesta tittare från en speciell kultur intar samma position oavsett producenternas intentioner. En bild blir kodad med mening i dess tillkomststund och den tillskrivs ännu mer mening när den placeras i ett givet sammanhang. Sedan blir bilderna avkodade av tittarna när de tar till sig dem. Till exempel blir ett tv-program kodat med mening av dess manusförfattare, producenter och hela produktionsapparaten som tillåter programmet att bli inspelat. Budskapet blir avkodat av tv-tittarna i enlighet med deras särskilda uppsättning av kulturella antaganden samt i vilket sammanhang de tar del av informationen (Ibid:56).

I boken *Practices of looking: an introduction to visual culture* förtydligar Cartwright & Sturken Stuart Halls tankar om kodning och avkodning. Enligt Hall finns det tre olika positioner tittare kan inta som avkodare av kulturella bilder och konstprodukter. Dessa positioner är: *den dominanta hegemoniska läsningen, den förhandlande läsningen och den oppositionella läsningen.*

Tittare som intar den dominanta hegemoniska läsningen kodar av bilder passivt. Detta innebär att mottagaren rör sig inom den dominerande koden. Tittaren avkodar helt i enlighet med vad upphovsmännen har tänkt sig. Man kan ifrågasätta om någon verkligen intar den här positionen, eftersom det inte finns någon masskultur som kan tillfredsställa alla tittares specifika kulturella upplevelser, minnen och önskemål (Ibid:57).

Intar vi den förhandlande läsningen så kan vi genomsöka budskapet på ett kritiskt sätt. Vi förstår vad som sägs men väljer att använda oss av egna erfarenheter och subjektiva uppfattningar i avkodandet. Man kan se på det som en slags utförsäljning av mening som äger rum, vilken involverar tittare, bilder och innehåll. Metaforiskt kan man säga att vi köpslår med den dominanta meningen när vi tolkar budskapet. Avkodandet sker på ett medvetet och undermedvetet plan, det involverar både våra egna minnen, kunskap och sociala ramverk så väl som bilden i sig och den dominanta meningen. Att tolka en film är en mental process där vi kan välja att avfärda eller acceptera tankegångar och associationer som filmskaparna föreslagit för oss. I den här processen kämpar tittaren aktivt med de dominanta meningarna, präglade av producenter och bredare sociala krafter. Den förhandlande läsningen gör så att vi kan se

hur kulturell tolkning är en kamp där konsumenterna är aktiva meningsskapande och inte nöjda passiva mottagare i processen att avkoda bilder (Ibid).

Den oppositionella läsningen innebär att tittaren genomskådar budskapet och förhåller sig avvisande. Man kodar av budskapet fullständig annorlunda mot vad det önskvärda budskapet är. Man håller inte alls med om den ideologiska positionen som finns inbäddad och förkastar helt budskapet genom att ignorera det (Ibid). Den oppositionella läsningen demonstrerar den komplicerade balansgången av maktrelationer i vårt nutida samhälle, spänningen mellan hegemoniska och mothegemoniska krafter (Ibid:59).

Intersektionalitet

Intersektionalitetsbegreppet är användbart i diskussioner om mångfald. De los Reyes och Mulinaris bok *Intersektionalitet* handlar om hur kategorier som genus, klass, etnicitet, sexualitet är viktiga konstruerade maktordningar. Dessa grupperingar har betydelse för hur vi uppfattas och vad vi har för förutsättningar. Man kan förstå dessa förhållanden i ett komplext samband, ungefär som hoptrasslade maktrelationer. Med intersektionalitetsbegreppet kan man granska skärningspunkterna i maktprocesser. Det kan åskådliggöra hur de olika skärningspunkterna mellan kön - klass - etnicitet verkar genom varandra (De los Reyes & Mulinari 2007).

Enligt De los Reyes och Mulinari kan vi med intersektionalitetsbegreppet synliggöra och problematisera sammanlänkningsordningar som är grundläggande för maktutövande och bevarande av ojämlikhet. Enligt författarna kan vi med intersektionalitetsbegreppet lyfta fram det upplevda annorlunda tillstånd som uppstår genom den simultana effekten av klass, kön, och "ras". Författarna förklarar att intersektionen som sker, kön och etnicitet emellan, inte i första hand syftar till att beskriva inbördes påverkan mellan två självstyrande och separata maktstrukturer: kön och etnicitet /"ras". Inte heller syftar det till att problematisera hur kön färgas eller påverkas av föreställningar om ras och etnicitet. De los Reyes och Mulinari menar att man kan se på intersektionalitet som ett teoretiskt perspektiv som synliggör för oss, hur olika historiskt och situationsberoende maktrelationer skapas i, och genom, en simultan verkan av kön, klass och "ras" /etnicitet. De los Reyes och Mulinari menar att det bakom kategorin kön, alltid finns en uppsättning olika sociala positioner, som genomsyras av bland annat rashierarkier och klass. Författarna förklarar att då inte kategorier som ras och etnicitet bekönas så existerar de enbart som isolerade analytiska begrepp. De definieras antingen utifrån den manliga normen eller förutsätts vara könsneutrala. Enligt författarna är klass aldrig könsneutral men alltid rasifierad (Ibid:24).

Intersektionaliteten utgår från att individer, ideologier, vedertagen kunskap, diskurser och materiella villkor är inblandade i en ständig konstruktion av makt och underordning. Enligt De los Reyes och Mulinari kan vi med intersektionalitetsperspektivet bredda förståelsen för hur motsattpar skapas, rangordnas och tillskrivs specifika egenskaper. Kvinnor jämförs med män och invandrare med svenskar, unga med äldre och homosexuella med heterosexuella. Genom att sammanfoga sprickor, synliggöra länkar och undersöka hur diskurser är sammansatta kan man skapa motbilder. Dessa motbilder ingår sedan i ett kunskapsteoretiskt projekt som denaturaliserar och uppmärksammar det för givet tagna, samt lyfter fram människors handlingar och politikens spelrum (Ibid:25).

De los Reyes och Mulinari menar att kön aldrig bara är kön och att klass aldrig bara är klass. Kön omvandlas i mötet med klass, "ras" och sexualitet. Författarna menar att omvandlingen gör att dessa kategorier inte kan användas som isolerade analytiska redskap utan att samtidigt ge uttryck för en maktposition. Hegemonin gör sedan att dessa maktförhållanden inte ens behöver markeras. Författarna förklarar att "kön" är vit, medelklass och heterosexuell så länge det inte finns en positionering som lyfter fram exempelvis "ras"/etnicitet, klass och sexualitet. De los Reyes och Mulinari förtydligar att en analys som formas utifrån klass, kön och etnicitet ger uttryck för en outtalad heteronormativitet så länge sexualitetens roll i ojämlikhetskapandet inte blir problematiserad.

Makt och ojämlikheter vävs in i uppfattningen om klasstillhörighet, etnicitet, vithet, könstillhörighet, med mera. Med ett intersektionellt perspektiv kan vi uppmärksamma hur nya markörer mellan "vi" och "dem" skapas och blir till meningsfulla sociala koder. Enligt De los Reyes och Mulinari så ligger intersektionalitetsperspektivets potential i dess teoretiska position. Perspektivet problematiserar maktskapandet som en multidimensionell och instabil process (Ibid:99).

Metod/Material

Som metod i den här uppsatsen valde vi att genomföra kvalitativa intervjuer. Informanterna bestod av en grupp elever som läser samhällskunskap på Komvux, i en mindre stad i Västsverige. Vi valde den här gruppen av människor med åtanke att det skulle finnas en bred mångfald i klassen. Jeanette Hägerström har författat avhandlingen *Vi och dom och alla dom andra på komvux* (2004). I sin bok förhåller hon sig bland annat till problematiken runt hur medelklassen reproducerar sig själv genom skolsystemet och hur grupper av ”vi och dom” skapas på komvux. I sin undersökning utforskade hon samspelet och sambanden mellan genus, klass och etnicitet (Hägerström 2004). Efter att ha läst Hägerströms avhandling, så kände vi att Komvux var rätt område för vår undersökning.

Vi lät informanterna se filmen ”*Crash*”. En Amerikansk film som kretsar kring 8-10 personers liv i Los Angeles, där våld och rasism ständigt är närvarande. Därefter intervjuade vi dem parvis förutom i två fall då vi gjorde enskilda intervjuer. Intervjuerna skedde under två dagar, vilket kan ha haft betydelse för de svar vi fick eftersom vissa informanter fick längre tid på sig att smälta filmen. Intervjuerna spelades in med en digital diktafon. Under intervjuerna så eftersträvade vi ett så vardagligt samtal som möjligt, på det viset ansåg vi det bli lättare för våra informanter att komma till tals (Kajiser & Öhlander 1999:64).

Vi ville utföra intervjuerna parvis för att få utförligare svar, samtidigt är vi medvetna om att informanterna kan ha påverkat varandras svar. Vi valde att göra intervjuer för att få ett så brett perspektiv som möjligt. Alla människor sitter inne med kunskaper och sätt att se på världen. De bär också på sin egen historia och sitt sociala arv, detta blev avgörande för hur våra informanter svarade på de frågor vi ställde till dem. Utifrån sina sociala/kulturella positioner har de uppmärksammat för oss, sådant som vi annars inte skulle ha noterat i filmen. Detta är något vi aldrig hade kunnat få ut av exempelvis en textanalys utan där hade vi bara kunnat förlita oss på vår egen analytiska förmåga och analytiska verktyg. Efter intervjusituationen när vi hade stängt av diktafonen fortsatte samtalen med informanterna, det framkom då information som vi ansåg betydelsefull för vår studie. Vilket vi antecknade för att ha med som en analysdel. Detta meddelade vi inte våra informanter, något som kan upplevas som oetiskt, men vi tyckte samtidigt att det var viktigt för undersökningen då det framkom tydligt bland våra informanter hur medelklassen reproducerar sig själv. Stämningen efter intervjuerna var mer avslappnad både från informanterna och från vår sida, vilket kan ha resulterat i att vi fått mer uppriktig information från dem. Emellertid valde vi att ta med det här för att visa att en persons habitus påverkar de riktningar vi människor väljer i livet. Vidare valde vi att anonymisera våra elever

för att inte utelämna dem på ett oetiskt vis. Därför gav vi våra informanter fiktiva namn. Vi valde att ha anonyma namn som passade in på individerna som vi intervjuade.

När vi tillsammans med eleverna hade genererat vår empiri så använde vi oss av den hermeneutiska cirkeln för att närläsa intervjusvaren.

Efter att vi hade transkriberat materialet förhöll vi oss till det på ett sätt som Björn Vikström uttrycker det. Tanken om den hermeneutiska cirkeln blir förståelig om vi ser tolkningsprocessen som en spiral, där vi går in i läsningen med en viss förståelse av helheten, men där vi under läsningens gång låter denna förståelse bli ifrågasatt och omvandlad i en dynamisk växelverkan mellan förståelsen av texten som helhet och förståelse av dess olika delar (Vikström 2005:26f). Med våra teoretiska utgångspunkter och den hermeneutiska cirkeln analyserade vi sedan materialet och med hjälp av sekundärlitteratur kunde vi utveckla våra resonemang. Det här hjälpte oss även avsevärt, när vi skulle föra en slutdiskussion. Vi kunde se på delarna och dess helhet och se att vi faktiskt har kommit fram till andra perspektiv på hur man kan producera och tänka runt film som populärkulturellt medel.

Vi är väl medvetna om att vår roll som forskare kan ha haft betydelse för vad vi fick för svar. Vi försökte även att förhålla oss till att vi är män, med rötterna i arbetarklassen, samt ett tidigare förflutet på komvux. Då vi har gjort en relativt liten undersökning så har vi inte haft möjlighet att bygga upp långvariga förhållanden med informanterna. Vi är medvetna om att faktorer som i vilket sammanhang filmen visades, till exempel att den visades i en skola och inte i hemmiljö, kan ha påverkat informanterna och deras svar. När vi först närmade oss informanterna lät vi dem självmant anmäla sig till intervjun. Slutligen vill vi passa på att tacka våra informanter för att de deltog i den här studien och gjorde det möjligt för oss att vidareutveckla den.

Tidigare forskning

David Morley, sociolog och professor i kommunikation, står för majoriteten av tidigare forskning på fältet där encoding/decoding har använts som modell. 1980 gjorde Morley sin omfattande undersökning *The 'Nationwide' Audience*, ofta refererad till och bakomliggande modell för studier om tv-publik. I undersökningen testade Morley Stuart Halls modell över kodning/avkodning för att se om individuella tolkningar av text, som förmedlas via televisionen, kan härledas till social position. I vissa fall intog grupper från olika samhällsklass samma position till tv-programmet men på olika grunder, vilket framkom i deras efterkommande resonemang. Den utlösande faktorn var dock alltid klassrelaterad. För att utföra undersökningen arrangerade Morley så att tjugonio olika grupper skulle få se två avsnitt av morgonprogrammet "Nationwide". Varje grupp bestod av fem till tio personer, utvalda på så vis att det skulle finnas stor möjlighet för dem att inta varierande positioner i avkodningsprocessen. Morley genomförde gruppintervjuer med sina informanter för att sedan analysera hur de olika grupperna hade kodat av programmet. Forskningen skedde i konstgjorda miljöer där Morley hade arrangerat för filmvisning. Detta gjorde att Morley kom att reflektera över hur annorlunda tv-tittande kan vara på en offentlig plats jämfört med hur det kan fungera i hemmet (Storey 2003:14f).

I sin uppföljande studie som genomfördes 1986, kallad *Family Television*, utforskade Morley tv-tittande i hemmet. Morley ville bland annat demonstrera hur kulturell konsumtion av tv kan involvera mer än isolerade individer som gör särskilda tolkningar av speciella program. Morley försökte här ta hänsyn till att tv-tittande just sker till stora delar i hemmet. Genom att placera informanterna i hemmiljö kunde han ta forskningen ett steg längre än tidigare. I *Family Television* förhåller sig Morley till problematiken om att tv-tittande handlar lika mycket om sociala relationer som om tolkande. Att titta på tv kan vara socialt och leda till konversation lika väl som att det kan vara asocialt och en isolerande sysselsättning. I hemmiljö kan tv-tittande vara isbrytande i sammanhang där exempelvis föräldrar vill närma sig sin tonåring genom att titta på och konversera kring ett tv-program riktat mot ungdomar. Tv kan även fungera som samtalsämne på jobbet om man inte har så mycket annat gemensamt (Ibid:19).

Journalisten Maria Edström har skrivit en avhandling i mediakommunikation på Göteborgs universitet. Där tar hon upp den sociala reproduceringen av kön, eliter och förändring ur ett kritiskt perspektiv. Hon tar också upp representation av könen där hon bland annat uppmärksammar hur de olika könen blir representerade. Hon menar att den som synliggörs mest vinner symboliskt värde och på så vis mer makt (Edström 2006:9ff). Vidare tar hon upp konstruktionen av könen. Detta sker genom de roller de olika könen får tilldelade sig.

Sociologen Beverly Skeggs har gjort en studie om hur dokusåpor framkallar klass och kön. Hennes projekt visar hur det skapas normer utifrån medelklassens värderingar, hur dessa formar människor och vad som anses väsentligt och passande. Dessutom vad som är gångbart att inneha såsom förmågor, rätt motivation och att vara anpassningsbar till olika miljöer. Detta görs i egenskap av tittare, där man kan döma personer för deras förmågor och beteenden. Hon menar att den förmedlar en bild av hur människor borde uppföra sig för att hålla sig inom normen. Genom praktiska vardagsinslag från experter förmedlas hur saker och ting ska göras och vad som anses vara rätt. Exempel på sådana program kan handla om barnuppfostran, familjevärderingar, sexualliv och hur tv-tittarna kan investera i jaget för att bli bättre människor (Skeggs, 2006).

Lite om filmen

Filmen *Crash* är skriven och regisserad av filmskaparen Paul Haggins. Den hade premiär vid Torontos filmfestival 2004, och släpptes i Sverige 2005. Vid Oscarsgalan 2006 vann den priset som bästa film.

Crash utspelar sig i Los Angeles, där våld och rasism har ett starkt fäste. Filmen skildrar en grupp stadsbor, bestående av 8-10 personer, som av tillfälligheter kommer i kontakt med varandra under en kall vinterdag. Gemensamt för karaktärerna är att de alla blir berörda av våldet och rasismen som ligger och pyr under ytan och som även framträder under olyckliga omständigheter. Det finns ingen direkt huvudperson i filmen då den skildrar flera människors olika öden.

Antony och Peter är två småbrottslingar som driver omkring inne i stadskärnan av Los Angeles för att göra brott. De känner sig iakttagna på grund av sin hudfärg.

Jean är en rik hemmafru som tillsammans med sin man blir rånad på sin bil och hotad med pistol av just Antony och Peter. Hon misstänker därefter låssmeden Daniel för att vara gängmedlem och kånfarare på grund av sin härkomst och sitt utseende. I själva verket är Daniel pappa till en 5-årig dotter. Tillsammans med sin fru har han flyttat till ett bättre kvarter i staden för att slippa det upptrappade våldet som ständigt var närvarande där familjen bodde tidigare.

Tom Hanson är en ung patrullerande polis som jobbar tillsammans med en äldre rutinerad kollega vid namn John Ryan. Tom och John stoppar oprovocerat ett par som är på väg hem från en filmgala. John förnedrar paret genom att tafsa på kvinnan när han visiterar henne.

Graham Waters är poliskommissarie med en komplicerad relation till sin mamma. Han träffar en älskarinna som han, trots kännedom om hennes ursprung, envist kallar mexikanska. Egentligen har hon sitt ursprung i El Salvador.

Lucien driver en liten butik där han säljer allt möjligt. Han skaffar sig en pistol för att skydda sin affär mot rånare och hamnar på grund av språksvårigheter i missförstånd med Daniel, låssmeden, när han är där för att byta lås. Låset blir aldrig utbytt på grund av ett gräl och under natten blir Luciens affär utsatt för inbrott. Det här resulterar i att Lucien tar reda på var Daniel bor för att åka dit och göra upp.

Filmen tar upp slumpmässiga omständigheter som får ödesdigra konsekvenser.

Analys

Vi vill börja vår analysdel med att ge en bakgrund om våra informanter. Vi vill presentera deras ålder och kön, familjesituation samt fritidssysselsättningar. Likaså vad de helst ser på tv och varför samt vad de gjorde innan de sökte till komvux. Vi tar även upp vad deras föräldrar har för utbildning. När vi gör detta så använder oss av Bourdieus samhällsteorier, men samtidigt kategoriserar vi inte våra informanter, utan det är någonting som vi lämnar åt läsaren.

När vi har presenterat informanterna och deras olika bakgrunder går vi in på hur de har uppfattat filmen och dess budskap. Här använder vi oss av Stuart Halls modell över coding/decoding. Men även Bourdieus habitusbegrepp, samt Sturken & Cartwrights tankar om representation för att titta på hur informanterna förhåller sig till filmskaparnas budskap och filmen som helhet.

Vi går sedan in på hur informanterna har upplevt rollfigurerna i filmen med Bourdieus tankar om habitus i åtanke och med intersektionalitetsbegreppet som ständigt närvarande analytiskt verktyg.

Under vår näst sista analysdel kommer vi att titta på hur bilden av den verklighet som filmen presenterar blir mottagen av informanterna. Här kommer vi att utveckla ett resonemang utifrån representationsteorin och huruvida informanterna upplever att världen via representation speglas tillbaks på oss som en avbild av hur det egentligen är. Eller om de upplever att representation reflekterar världen som den egentligen är konstituerad. Som avslutning på analysdelen har vi med några samtal som skedde med informanterna efter att diktafonen stängdes av, rörande deras framtida studier.

Informanternas bakgrund

Våra informanter består av åtta komvuxelever i åldrarna 22-43 år, två män och sex kvinnor. De flesta har barn i varierande åldrar. Grete är född i Schweiz och har ett annat modersmål än svenska. Lisa har vistats i ett annat europeiskt land under delar av sin uppväxt. Övriga informanter har svensk bakgrund. På frågan: ”Vad gjorde du innan du började studera på Komvux?” svarade de:

- Alltså, jag jobbade på Securitas eller så satt jag i receptionen på Volvo Aero som rondväktare. Sen så, eller jag har väl gjort, jag har jobbat på Volvo i Uddevalla och lite olika, nu vill jag läsa till polis och det är därför jag är här. (Frida)
- Hade jobb, jag var vaktmästare ett par år och så har jag kört lastbil nu ett tag. Jag gick inte på gymnasiet för jag hade jobb istället. Så det är det jag tar igen nu. Jag har fem år i armén. (Andreas)
- (skrattar) Förlåt men jag var mammaledig sen gick jag på komvux innan det. Under hela den här perioden så har jag alltid jobbat inom omsorgen. Jag är undersköterska. (Lisa)
- (efter att Lisa har svarat) Och jag är undersköterska och jobbar inom omsorgen med funktionshindrade. Och tog nu tjänsteledigt då för att, ja. Läsa på komvux för att läsa upp mina betyg, för att jag hade för gamla betyg för att söka in på högskolan, till socialpedagogiska programmet. (Eva)
- Alltså, jag gick i skola i Schweiz där jag utbildade mig till trädgårdsarbetare, och efter det gick jag på ett yrkesgymnasium och sedan på högskola. (Grete)
- Jag jobbade på en restaurang. Som diskare slash kallsänka. I några år. (Nora)
- Menar du hela lifestoryn eller en kort? Gått gymnasiet 3 år, musik estet. Gjort lumpen ett år, arbetat lite grann. Vart ett år på folkhögskola och nu är jag här. (Lukas)
- Jag jobbade som butiksbiträde på Överby. (Emma)

Vad de flesta har gemensamt är att de har haft jobb. Både Andreas och Lukas har erfarenhet av det militära. Andreas gick aldrig på gymnasiet utan jobbade istället, han har varit i armén i fem år. Lukas har gjort lumpen, jobbat och gått estetisk linje på gymnasiet samt läst på folkhögskola. Grete har en utbildning som trädgårdsmästare. Lisa har läst på komvux tidigare, men avbrutit studierna på grund av att hon varit mammaledig. Både Lisa och Eva har ett förflutet inom vården. Emma har jobbat som butiksbiträde, och Frida på Securitas. Enligt Bourdieu så tenderar klass-, köns-, ålders-, ras-, och utbildningsstrukturer till att finnas inprogrammerade i oss. Dessa strukturer ligger sedan till grund för hur vi uppfattar världen. Bourdieu menar också att vi slår oss fram inom olika fält. Fält är de sociala rum där individer lever och rör sig i (Miegel & Johansson 2002:273). Eleverna har slagit sig fram på olika fält. Dessa har utgjorts av utbildningar, arbete eller i egenskap av att vara förälder. De har genom sina olika bakgrunder skaffat sig erfarenheter inom olika områden. Vi frågar eleverna ”Vad ser du helst på tv?”

- Dokumentärer tror jag och sen kanske en komedi. Fast jag tycker om att titta på något som ger mig nåt, ni vet så. Inte så, det blir ju helst att jag tittar på sånt som jag lär mig något av. Slösar tid på, eller jag är sån, jag vet inte varför. (Frida)
- Jag är en allätare och så, men nu är jag inne och går igenom Sopranos-boxen då. Innan dess så har jag sett en del på Generation Kill. Evan Wrights skildring utav intåget i Irak. Något som är väldigt bra är ju Lyxfällan också, när man ser på tv. Det är någonting som jag nästan, inte skrattar åt andras oförmåga. Men ibland är det ju kul att se hur vuxna människor lyckas. (Ironiskt) (Andreas)
- Ja, jag kollar ju alltså om man ska kolla typ på serier så är jag ju en sån här Simpson och Family guy-person men jag kollar även på Unga mödrar, för att jag tycker om att kolla på unga mödrar helt enkelt. Alltså, det lät jättefel alltså, öh, a, skitsamma. (Lisa)
- (*Svarar efter att Lisa har fått samma fråga.*) Ja, då är jag tvärt emot där. Jag tycker nog om lite mer drama och lite lyckliga slut och sånt där, vi har så mycket elände för övrigt i världen. Om man bara såg på filmen nu, men, lite så, men det är väl det jag tycker är härligt och sätta mig framför teven och titta på. Jag väljer ju hellre det. Jag får mardrömmar om jag tittar på såpa. (Eva)
- I huvudsak hockeyallsvenskan med Malmö. Men för de matcherna måste man betala, för de kommer inte i tv normalt. Internet tv. (Grete)
- Dokumentärer, eller, jag vet inte vad man ska kalla det? So you think you can dance och (svårt att uppfatta vad som sägs här) Det är mina favoritprogram. (Nora)
- Jag kollar nästan inget på tv. Kanske ser allt på datorn nu mera. Men ja som sagt, tycker mycket om film över lag eller så. Jag har fastnat lite i det japanska tecknade faktiskt. Lite animerat och så har jag fastnat i. Jag gillar den österländska sidan. Faktiskt, den är bra men annars så är det väl, ja dokumentärer de är bra. Det är väldigt sällan jag slötittar på tv så. (Lukas)
- Jag ser helst inte på tv (skratt) faktiskt men, då ser jag helst film. (Emma)

Här får vi väldigt varierande svar. Allt ifrån dokumentärer, dokusåpor, japanska animerade serier, Lyxfällan¹, till hockeymatcher. Emma utmärker sig genom att inte titta på tv alls. Lukas och Grete skiljer ut sig genom att titta på datorn istället för på tv. Andreas uppger att han helst tittar på Sopranos och Generation Kill, där USA:s intåg i Irak skildras. Något som man enligt Bourdieus teori om habitus och utbildningsstruktur (Ibid:273) kan koppla till Andreas femåriga erfarenhet av det militära. Lisa i sin tur gillar att se på Unga mödrar², något som man kan koppla till hennes livssituation, som just ung mamma.

På frågan om vad eleverna gör på sin fritid, så uppger de bland annat geocaching (skattjakt med GPS), träna på gym, vara ute i naturen, spela innebandy och att umgås med familjen.

---

¹ Lyxfällan är en tv-serie i genrerna reality-tv och livstilsprogram. Det handlar om personer med svårigheter att hantera sin privatekonomi, och som ofta har skaffat sig stora skulder.

² Unga mödrar är en dokumentärserie som gjorts i flera skandinaviska länder. Programmet handlar om unga kvinnor som är på väg att bli eller har blivit mödrar i mycket unga år. Programmet skildrar de unga mödrarna i den ofta jobbiga vardagen.

Fritidsintressena är varierande, men man kan även här se mönster utifrån Bourdieus tankar om habitus. Detta illustreras bäst av Eva, Gretes och Lukas svar på frågan: ”Vad gör du på din fritid?”

- Det är så mycket man skulle vilja göra på sin fritid som man inte hinner med. Men jag har ju två små barn, två stora och två små. Så min fritid, det är att ta hand om familjen, känner ja, det här med att förkovra sig det får man, den tiden eller vad ska man säga, får man ta sen. Det här med att hinna med grejer och så, jag känner det. (Eva)
- Jag har en hund, och jag håller på med geocaching med GPS, söker efter skatter. (Grete)
- Jag gillar att träna, och så naturligtvis att umgås med flickvännen när man kan. Eh, och gillar musik gör jag absolut. Umgås med mina vänner. Ganska normalt.

För Eva 43, är det familjen som gäller, hon upplever att hon inte har tid till så mycket egen-tid då hon har små barn. Något som kan kopplas till hennes livssituation och ålder. Grete är 31 år, har inga barn och håller på med geocaching. Något som man också kan koppla ihop med hennes tidigare yrke som trädgårdsmästare, att vara ute i naturen. Lukas är kille och 23 år gammal, han är präglad av sin estetiska utbildning och gillar musik, träffa sin flickvän och att umgås med vänner. Våra informanter visar att vårt habitus ger oss olika förutsättningar, som även påverkar och ibland genomsyrar våra fritidssysselsättningar. På frågan om elevernas föräldrar har högre utbildning varierar svaren. ”Har någon av era föräldrar en högre utbildning?”

- Nej. Det har dom inte. (Frida)
- Mamma har läst på universitetet. Pappa, grundskolan, han har arbetat sig upp. (Andreas)
- Mamma har gått på Komvux och så läst produktionsteknisk på högskolan i Skövde som vuxen. Pappa gick på sjön och han har inte gått ut grundskolan. (Lisa)
- Mamma gick i grundskolan och gymnasiet och vidareutbildade sig genom Sahlgrenska tror jag. Pappa, han gick i grundskolan och har någon yrkesutbildning, jag känner inte till det så noga. (Eva)
- Nej. (Grete)
- Nej, mamma har inte det. Pappa har på senare år läst in en massa högskolepoäng och så. Dom senaste, han har läst massa olika kurser typ dom senaste 10-15 åren och så. (Nora)
- Mamma har gått på högskolan, pappa har utbildat sig inom transport, teknisk inriktning. (Lukas)
- Jag tror det, möjligtvis min far (Emma)

Fridas och Gretes föräldrar har ingen högre utbildning, Emma vet inte, i vissa fall har en av föräldrarna läst. I övriga fall så har föräldrarna utbildat sig vidare genom jobbet eller gått på

högskolan under senare år. Enligt Bourdieu så påverkar vårt habitus, som reproduceras genom den klassinramade familjen, våra förutsättningar i livet (Castro 1992:178).

De flesta i gruppen har för avsikt att läsa vidare på universitet och högskola efter sina studier. Vi ställer frågan till våra informanter: ”Vad har ni för mål med era studier på Komvux?”

- Polis. (Frida)
- Socionom är väl det jag riktar in mig på i alla fall, som ett långsiktigt mål, men nu likasom bara få ihop alla betygen. (Andreas)
- Nu har jag sökt sjuksköterska till våren och då är mina mål att jag ska komma in där. Men en liten del av mig hoppas att jag inte kommer in för då kan jag söka någonting annat för det fanns bara sjuksköterska till våren. Men kommer jag inte in så har jag absolut ingenting annat så att det, ja, vidare studier kan man säga. (Lisa)
- Läsa på komvux för att läsa upp mina betyg, för att jag hade för gamla betyg för att söka in på högskolan, till Socialpedagogiska programmet. (Eva)
- Jag arbetade mycket inom trädgården, upp till 50 timmar per vecka, och det vill jag inte längre. Så jag hoppas att jag kan komma in på högskolan i Trollhättan för att studera till webbdesigner. (Grete)
- Socionom. (Nora)
- (*Svarar efter Nora*) Ja, samma här. Socionom. (Emma)
- Jag är väl här för att plugga upp mina betyg, så småningom hoppas jag att plugga till brandman. (Lukas)

Här kan vi tydligt se att Andreas, Lisa, Eva, Grete, Nora och Emma har tänkt slå sig fram inom det akademiska fältet. Komvux blir grunden för att skaffa sig det kapital som blir gångbart för det akademiska fältet, eller som Bourdieu uttrycker, det symboliska kapitalet är det som blir gällande för fältet och skapar möjligheter för den enskilde individen (Miegel & Johansson 2002:274f). Lukas däremot tänker använda sitt kapital till en mer yrkesinriktad linje.

Andreas, Nora, Eva, Frida och Emma väljer fortsättningsvis även en mer samhällsinriktad akademisk väg för att på så sätt uppnå en mer kvalificerad post. Grete tänker också förvalta sitt kapital till ett annat fält och utbilda sig till webbdesigner. Lisa däremot är väldigt tveksam till hur hon ska kanalisera sitt kapital. Hon hoppas på att andra möjligheter dyker upp för hennes vidkommande, vilket gör att hon känner sig lite ambivalent till sitt beslut att utbilda sig till sjuksköterska.

Vi har nu presenterat våra informanter samt deras olika bakgrunder. Med detta i åtanke ska vi se hur de har tolkat filmen.

Filmens budskap

Paul Haggis, som skrivit och regisserat *Crash*, berättar i en intervju med nättidningen *The Hollywood Interview*, att filmidén föddes efter att han och hans fru blivit rånade på sin bil en sen kväll. Han kunde inte sluta fundera på vilka de två männen, som hade rånat dem, egentligen var och vad de hade för bakgrund. När paret kom hem på natten så hyrde de hem en låssmed. Haggis kände sig misstänksam mot att någon skulle komma så sent på natten och byta låset. Han kämpade med fördomsfulla tankar om att det kanske skulle kunna vara någon gängmedlem som sedan skulle sälja nyckeln. Han reflekterade över hur dömande han var i den situationen och att människor har en förmåga att döma andra utan att känna till så mycket om varandras bakgrunder.

Med *Crash* ville Haggis väcka tankar om varför vi agerar som vi gör när vi dömer utan att vi vet så mycket om varandra. Han ville porträttera hela händelseförloppet och ge en bakgrund både till vem låssmeden kunde tänkas vara, vilka rånarna var, och vad det finns för bakgrund till att vi agerar som vi gör (Alex, 2008).

Det är tydligt att filmen *Crash* i tillkomststunden blivit kodad med mening av filmskaparen, samt av producenten och produktionsapparaten som lät filmen bli inspelad. Vi ska nu se hur budskapet blir avkodat av tv-tittarna i enlighet med deras särskilda uppsättning av kulturella antaganden (Cartwright & Sturken 2001:56).

Vår fråga till informanterna blir: ”Tycker du att det finns något budskap med filmen?” På den direkta frågan om filmens budskap verkar det som om våra informanter kodar av filmen i enlighet med vad filmskaparen har haft för intentioner. Fördomsproblematiken är något som nästan alla tar upp, resonemangen ser dock något olika ut. Lisa och Nora väljer att se till sig själva och försöker aktivt att placera in sig i de olika positionerna som filmen förmedlar. Frida, Andreas, Grete och Lukas svarar mer sakligt på frågan och resonerar inte, utan återberättar hur de har uppfattat budskapet. Eva och Emma förhåller sig mest förhandlande i sitt resonemang.

- Ja, jag tycker väl att, nej men som jag sa först. Jag tycker att det speglar hur det är just i Amerika. För att jag tycker att vi inte har det riktigt så här. Det här, men vi är la på god väg om, eh, ja, om vi inte bromsar kanske. Det är väl så. (Eva)
- Att alla människor lever med ignorans. Att, man inte hjälper. Alltså människor hjälper inte varandra i samhället längre, inte ens ungdomar som lyfter på sig på bussen. För att dom äldre ska sitta, liksom det är så. Såna budskap tänkte jag också på. (Emma)

Eva är kluven, hon menar att det inte ser ut så här i Sverige, utan att det hör till den amerikanska samhällsbilden. Men hon oroar sig för att det kan bli verklighet även här. I hennes

resonemang så ser man tydliga spår av den tvåsidiga debatten om representation. Där den ena sidan bygger på att representation reflekterar världen som den egentligen är konstituerad, och den andra sidans resonemang bygger på att vi konstruerar världen och dess mening genom de system av representation som vi utsätts för (Ibid:11). Eva försöker föra över situationerna som filmen förmedlar till ett nutida Sverige, men är tveksam på att det kan vara så här. Något som hon är mer säker på är att vi mycket väl skulle kunna få det likadant här om vi inte bromsar.

Jesper Strömbäck skriver i sin bok *Makt, medier och samhälle* (2000) att vi i dagens samhälle lever med tv-apparaten och mediernas skval ständigt närvarande. Enligt Strömbäcks kultiveringsteori så hjälper medier till att fostra människor. Vi påverkas av det som vi ser på tv. Då tv ger oss en tämligen enhetlig bild av verkligheten kan den påverka oss, och i vissa fall så upplever vi att media förmedlar en sann bild av verkligheten (Strömbäck 2000:1ff).

Eva tycker att filmen är överdriven och förmedlar en bild av verkligheten som hon inte tycker stämmer med det samhälle hon själv lever i. Hon är dock säker på att det kan bli så även här i framtiden. Då Sverige importerar mycket film från USA blir det en självklarhet att vi köpslår med budskapet som vi får presenterat för oss. Eva verkar se budskapet med filmen som något som är en realitet i USA, ett sant budskap som förmedlas. När vi utsätts för dessa enhetliga bilder som presenteras för oss, finns det risk att vi för över tankegångarna till vårt eget samhälle. Om vi ser och lär oss av filmer och dessutom har en tro på att USA ligger några år före oss inom olika områden så finns det en risk att verkligheten skapas på det viset.

Emma tolkar budskapet på ett sakligt vis, men reflekterar också över hur samhället har utvecklats, med den amerikanska bilden som måttstock. Även hon applicerar det på ett svenskt samhälle.

Nästa fråga till informanterna blir: "Tar filmen upp någon särskild problematik?"

- Men den sätts väl tidigt va? Det är ju ofta vi, eller vad ska man säga, föräldrar. Jag menar hur vi uppfostrar med värderingar och grejer. Media har ju mycket, ja, vad man ser. Media har ju jättestor, är ju säkert en stor bov i det hela. Och samma det här vad man har. Jag menar vad föräldrarna tycker. Det är ju där ofta du sätter grunden i dina värderingar. Tankar och värderingar i livet. Tror jag mycket. (Eva)

Eva talar om värderingar. Hon ser till sig själv och sin egen situation när hon på ett förhandlande vis "köpslår" med budskapet som föreslås i filmen. Hennes habitus och position som förälder aktiveras och utifrån det tolkar hon filmen (Miegel & Johansson 2002:273). Hon anser att media och föräldrar är delaktiga i att sätta grunden i ens värderingar. Eva är medveten och reflekterar över hur media påverkar och sätter grunden för ens värderingar.

Eva och Andreas går in på subjektiva analyser av filmen, där det syns tydligt hur de förhandlar med det dominerande budskapet som har presenterats för dem. Detta illustreras bäst av Andreas svar.

- Problematiken är väl kanske det också som man börjar se här i Sverige tydligare nu också att det faktiskt är, kanske var till ytan, kanske väldigt stora skillnader mellan olika raser eller kulturer eller vad man nu ska kalla det. Att folk kanske har problem att vända sig till, ja vi kan säga invandrare så förstår ni hur jag menar (Andreas)
- Vi är alla i grund och botten människor och det är en sak som dom har lyckats peka ut ganska tydligt, USA:s kultur eller samhälle. Så att om jag ska försöka att föra över det till vårt samhälle här i Sverige så är det nog det som håller på att hända. Folk är rädda för andra raser eller andra kulturer och vi har ju till exempel här i Sverige det här med kvotering. (Andreas)

Andreas försöker överföra filmen till ett nutida Sverige. Han använder den amerikanska samhällsbilden som han fått föreslagen i filmen, för att jämföra och hitta likheter med Sverige. Andreas intar med sitt resonemang positionen att filmen förmedlar en sann bild av verkligheten (Cartwright & Sturken 2001:11). Han försöker i tanken att konstruera världen och dess mening genom de system av representation som han utsatts för genom filmen, via att överföra händelserna till ett svenskt samhälle. Lukas tolkar budskapet något annorlunda än resten av gruppen.

- Jag tycker klasskillnader. Absolut.

Vi ställer följdfrågan: ”På vilket sätt då?”

- Ja medan Sandra Bullock blir arg för att kopparna inte är ställda i skåpet liksom på morgonen när hon vaknar så är det andra som har problem med, ja vad har dom problem med. Allt möjligt, blir skjutna till exempel (skratt) (Lukas)

Beverly Skeggs talar om respektabilitet. Det är ett begrepp som utmärker vår klasstillhörighet och hur vi klassificerar andra. Vårt sätt att tala, vem vi talar med, vad vi studerar och hur vi vet vilka vi är eller inte är, styrs av respektabiliteten. Arbetarklassen har ofta beskrivits som farlig, förorenande, hotande, revolutionär, onormal och respektlös. Skeggs menar att klassförhållandena under historiens lopp intagit nya skepnader, men att vissa utmärkande drag kvarstår. Detta är något som kan uppmärksammas i vår samtid genom att titta på tv, exempelvis alla dessa uppfostringsprogram där det finns experter som förklarar hur människor bör vara och sköta sina liv. Detta är något som förmedlar en bild av vad som är gångbart och vad som kan accepteras utifrån de respektabla (Skeggs, 2000:9). Respektabilitet är en viktig mekanism i skapandet av ”de andra”, de som inte är respektabla (Ibid). Skeggs menar att i akademiska

och folkliga framställningar så är arbetarklassen fortfarande smutsig och märkta som ”de andra” (Ibid:13). Skeggs menar att respektabilitet inte bara skapas av dem som bedömer, utan även av dem som anser sig själva inte vara respektabla. Vidare skriver hon att det skapas föreställningar om vad det innebär att vara respektabel. Detta är emellertid något som den som besitter respektabilitet aldrig behöver tänka på (Ibid:9f).

I filmen så har många karaktärer framställts som just farliga, förorenade, onormala och respektlösa. För Lukas så tar filmen upp klasskillnader. Han talar om hur Sandra Bullock har problem med att hushållerskan inte plockat in kopporna i skåpet på morgonen, men samtidigt så verkar det vara henne han identifierar sig mest med. Den andra gruppen av människor som filmen skildrar har enligt Lukas problem med allt möjligt och dessutom blir de skjutna. De är inte respektabla.

Frida upplever att filmen tar upp fördomar. Lisa har uppfattat den på ett liknande sätt, hon talar om fördomsproblematiken och integrering. Grete pratar också om integration och Nora pratar om förutfattade meningar. Emma talar om fördomar och även om stress. De utvecklar inte sina resonemang på den här frågan, utan redogör klart och tydligt hur de har uppfattat det som de tycker att filmen har skildrat.

Nästa fråga blir ”Känns händelserna i filmen verkliga?” Frida och Nora tar till sig budskapet på ett hegemoniskt sätt. De tycker att filmen känns trovärdig och att händelserna i filmen känns verkliga. Lisa och Grete intar en förhandlande position där de för resonemang om att filmen känns överdriven. Andreas och Lukas intar en förhandlande position på gränsen till oppositionell. Andreas tycker att delar av filmen känns extraordinära, han avfärdar händelser. Lukas har svårt att förlika sig med budskapet i filmen. Det är tydligt hur han väljer att se filmen utifrån sin egen upplevda sociala position, i egenskap av att vara ung och oerfaren om verkligheten som föreslås. Vi ställer frågan ”Känns filmen överdriven?”

- Ja, jag tycker att det är lite överhuvudtaget att amerikanskproducerad film är i regel lite överdriven. Alltså, den här var ändå inte så överdriven men att, tillräckligt för att man skulle få känslan för att, kanske lite. Men samtidigt måste man kanske överdriva för att få en publik. Men ja, den är lite överdriven. (Lisa)

Informanterna tolkar filmen överlag som överdriven. Eleverna visar tydligt att de inte är passiva mottagare, utan att de har en rad uppsättningar med uppfattningar att använda i sitt tolkande (Cartwright & Sturken 2001:59). Enligt Paul Haggis föddes filmen som en idé om att behandla fördomar och förutfattade meningar. Detta läser informanterna av och alla förstår budskapet som sänts ut till betraktaren av filmskaparna.

Stuart Hall tar i sin teori om encoding/decoding upp hur tittaren aktivt positionerar sig via tv och film. (Cartwright & Sturken 2001:57).

De flesta av våra informanter intar en förhandlande position och blir på så sätt aktiva avkodare. Några väljer att ta till sig det dominanta budskapet, och konstaterar det som filmen uttrycker utan att delge oss några längre resonemang. På en av frågorna så intar två informanter en förhandlande, på gränsen till oppositionell läsning. Vi kan dra slutsatsen att de olika scenerna berör olika informanter och att ens habitus till viss del styr hur vi tar till oss och tolkar en film. Det verkar som om informanterna intar olika positioner i sitt avkodande under olika scener.

Filmens rollfigurer

Filmen skildrar ett flertal segmentariska delar, där vi får följa olika rollfigurer i olika situationer. Vi ställer frågan: ”Finns det någon av rollkaraktärerna som du kan identifiera dig med?” Eleverna har överlag svårt att komma på någon enskild individ som de identifierar sig med och vill delge oss. Beverly Skeggs har gjort en studie om hur dokusåpor medverkar till att skapa klass och kön. Skeggs menar att i egenskap av att vara betraktare av media kan vi välja vad vi vill äga för karaktärsdrag och pussla ihop en egen mer rationell individ. Media blir till en kontrollförmedlare som talar till tittaren och berättar hur människor ska vara (Skeggs, 2008). Detta framgår tydligt i Lisas svar:

- Nej, dom är alldeles för kantiga som jag tycker. Jag skulle kunna blanda ihop några och känna att jag har vissa drag och så men. Sen är det ju inga personer man vill identifiera sig med så att, nej (ironisk) jag är inte som dom. (skratt) (Lisa)

Lisa upplever karaktärerna som kantiga. Hon tar också avstånd ifrån deras mörkare sidor, men vet att hon själv bär på sådana. Skeggs tar upp att vi som tittare erbjuds att agera domare till det som framställs via media (Ibid). Lisa beskriver just hur man som tittare känner igen sig i vissa drag, både positiva och negativa. Sedan väljer man bara att se det positiva och förkasta de dåliga sidorna. Kanske är det därför våra övriga informanter delvis uteblir med sina svar. De vill inte tillkännage sina dåliga sidor.

Nästa fråga är: ”Hur skildras invandrare i filmen?” Trots att *Crash* skildrar grupper av människor med olika etniska bakgrunder, så är det Lucien som har butiken som de flesta av våra informanter hänvisar till som ”invandraren”. Lisa menar att han framstår som väldigt stereotyp, som ägare till en affär som säljer allt samt att han har språkbrister. Hon drar även paralleller till Sverige, där hon menar att det ofta finns en lokal ”turkaffär”. Sällan är ägaren just från

Turkiet utan från något annat land, men omnämns som turk i alla fall. Hon menar att ingen är riktigt säker på vart ägaren är ifrån och inte så intresserad av att veta heller.

- Jo men alltså, du förstår vad jag menar att dom är. Ja att dom kanske är så stereotypiska. För alla har väl, vad säger man, turken på hörnet, fast han är iranier eller perser så är han turken på hörnet. (Lisa)

I filmen uppstår ett bråk mellan affärsinnehavaren och en låssmed. Vi frågar våra informanter vad de tror missförståndet kan ha berott på. Frida svarar att persern har problem med svenskan. Trots att det är ett amerikanskt samhälle som skildras i filmen, för hon direkt över det på Sverige. Eva och Lisa svarar på samma fråga:

Eva: Det var ju ena hets när dom prata, det är ju hetsspråk egentligen. Han gör sig väldigt lugn där.

Lisa: Men du har ju inte varit hemma och hört hur jag pratar?

Eva: Skriker du så?

I rapporten *Stereotyper i förvandling* förklarar Håkan Hvitfelt att islam i svenska tevenyheter allt som oftast framstår som en våldsamt religion. Åttiofem procent av alla nyhetsinslag med anknytning till islam och muslimer handlar helt eller delvis om "fundamentalism", våld, krig och terrorism. Ibland sägs det att islam och muslimer har fått fylla fiendetomrummet efter Sovjets och Östblockets fall. Hvitfelt menar att nyhetsrapportering med anknytning till islam bara arbetar med några få symboler och stereotyper, som exempelvis män som ligger på knä och ber och kvinnor i huvudduk. Nyhetsjournalistik tycks alltid vara etnocentrisk, det vill säga bedömande av andra kulturer med sin egen kultur som måttstock (Hvitfelt 2000).

Bland eleverna så är det persern som upplevs mest annorlunda "oss". Det verkar som att informanterna upplever att han missförstår låssmeden helt på grund av kulturella skillnader. Eva antyder att persern talar hetsspråk. Hon tolkar även scenen där han avlossar ett pistolskott mot låssmeden och hans dotter, som att han fått en religiös uppenbarelse. Det visar sig dock att de klarat sig på grund av att skottet var löst, detta framgår inte av scenen i filmen. Flera av informanterna är inne på att saker och ting görs annorlunda i mellanöstern. Genom att lyfta fram intersektionalitetsperspektivet här kan vi se hur motsatspar skapas. Invandrare jämförs med svenskar.

Michael Azar, författare till boken *Den koloniala bumerangen*, menar att svenskhet förutsätts vara en harmonisk helhet, uppbyggd på en föreställd gemensam identitet som vilar på gemensamma värderingar. Svenska värderingar blir någonting som *riktiga svenskar förmodas*

ha. Detta skapar ett självklart "vi" som sätts mot dem som inte anpassar sig. Han anser att motsatsförhållandet är tydligt och oproblematiserat. Det är svenskar (de anpassade) mot invandrare (de icke anpassade) (Azar 2006:88).

Den etnocentriska nyhetsförmedlingen som arbetar med få symboler och stereotyper kan vara en bidragande faktor till att nya markörer växer fram, som skapar olikhet mellan svenskar och invandrare. Detta kan leda till ett upprepat skapande av "vi och dom" där svenskar får sin identitet i motsats till dem som inte anpassar sig till vårt samhälle.

På frågan om hur invandrare framställs i filmen svarar Emma.

- Man blir så matad med den här framställningen över huvud taget. Dom är, jag vet inte om man jämför med annat som man har sett så kanske, kände jag, så tycker jag att det kanske åtminstone kunde kännas som en genuin känsla i den filmen än många andra, men. Det är självklart, var man än är så kan man ju utsättas för det, så att ja, jag vet inte. Dom vita, eller amerikanerna är alltid bättre, liksom. Jämfört med dom som inte ser ut som dom. (Emma)

Emma verkar medveten om framställningen av "dom andra" som media står för. Det finns dock en motstridighet i hennes resonemang. Hon, i egenskap av att vara vit, likställer detta med att vara amerikan. Detta visar hur djupt förankrad bilden från den gamla rasläran sitter och hur dessa tankar reproduceras genom grupper som blir till stereotyper. USA utger sig för att vara ett pluralistiskt land men ändå förmedlas en gammal rasideologi som bygger på uppdelningar till tittaren. Journalisten Maria Edström redogör för vad hon anser stereotyper blir för något. Hon menar att stereotyper är baserade på fördomar mot vissa grupper eller personer, där man inte bryr sig om att kontrollera sanningshalten i det föreslagna (Edström 2006:36).

När vi frågar våra informanter om kvinnor framställs på något speciellt sätt i filmen svarar de följande.

- Jag vet inte? Gjorde tjejerna så mycket? Hade dom några jobb? Jag kommer inte ihåg? Det var väl hon, det var väl nån av dom som var polis va? Ja, det var hon som var, men var hon en huvudkaraktär? Jag vet inte det kanske är, var något typiskt manligt i den här filmen, jag vet inte. Dom var bara kvinnor i bakgrunden. Hon var hemmafru Sandra Bullock. Han tv-reparatörens fru såg man ju knappt över huvud taget. Mamman låg bara hemma, till dom där två. Butiksägarens fru var inte heller med speciellt mycket det var typiskt om män kanske, ja. Kanske så. (Lukas)

Flertalet av våra informanter upplever de kvinnliga karaktärerna som hjälplösa, rädda och att det inte får någon framträdande roll. Sandra Bullock upplevs emellertid bara som missnöjd

och en riktig otrevlig person av våra elever. Bäst framgår detta från Lukas svar som ifrågasätter vad kvinnorna får för roll i filmen. Den som har någon betydelsefull roll över huvudtaget av kvinnorna enligt informanterna är Sandra Bullock. Lukas tar även upp de andra kvinnorna i filmen, det framgår av Lukas svar att de bara blir någons fru och det andra, jämfört mot männens rolltolkningar som får en helt annan dignitet. Kvinnorna blir bihanget till det överordnande könet, någon som inte blir iklädda en roll med ett namn eller en befattning utan bara objekt och statister i männens närvaro. Maria Edström tar bland annat upp vad genusforskare kommit fram till. Hur kön framställs och hur kön visas i medier spelar stor roll, hon ser tv-rummet som en plats där kön reproduceras, utmanas och omförhandlas. Vidare redogör hon för i sin bok om hur kön och makt hänger ihop. Slutsatsen blir att synligheten skapar makt och således dominansförhållande, detta i sin tur missgynnar kvinnor att nå maktpositioner i det offentliga rummet (Ibid:68). Sandra Bullock är den som får den mest framträdande rollen vilket kan ses som ett bevis på att den vita kvinnan är den som får störst synlighet. Därför är det av yttersta vikt att studera att det finns ett maktförhållande mellan klass, kön och etnicitet. Det är inte bara det kvinnliga perspektivet i sig utan även hur det representeras utifrån dessa kategorier som får betydelse.

Det här något som framgår av Fridas svar där hon upplever att kvinnorna i filmen inte får någon stor roll. Maktpositionerna och synligheten ägs och exponeras av män som det mest betydelsefyllda könet.

- Jag vet inte vad jag ska säga, alltså, det är ju nästan bara männen som utmärker sig i filmen, ja som är dom onda egentligen. Dom få tjejerna som är med har ju inte så jättestora roller egentligen så på nåt sätt så, ja, så en liten del kanske det är så att killarna är macho och tjejerna är, ja dom få tjejerna som är med ja det var väl en polisbrud, men jag menar hon har ju nästan ingen roll över huvud taget i filmen. Och sen, ja nej, så egentligen, den ger ju ingen blick i hur tjejer är det är ju liksom bara Sandra bullock som har en riktig roll i filmen. Så det är klart det är ju en massa killar, det kanske ger en sån där macho, jag vet inte om någon sitter och kollar på den som yngre liksom att män är macho och. (Frida)

Filmen som verklighet

I diskussionen om filmens budskap så tog några av våra informanter upp delar i filmen som de tycker är utmärkande för ett amerikanskt samhälle, vissa av informanterna menar att vi redan har det så här. När informanterna positionerar sig uppstår en kluvenhet, vissa hävdar att filmen förmedlar en sann bild av verkligheten medan andra tror att det som skildras kan komma att bli verklighet i framtiden. (Cartwright & Sturken 2001:12).

På den direkta frågan: ”Tycker du att filmen förmedlar en sann verklighet av dagens samhälle?” svarar vissa av informanterna att de känner igen verkligheten i filmen, medan andra tycker att filmen är överdriven. Alla verkar dock ha en gemensam tro på att vi kommer att gå samma utveckling till mötes. Jesper Strömbäck menar med sin kultiveringsteori att televisionen medverkar till fostran av människor. När vi ständigt lever sida vid sida med tv-apparaten och medier som sänder ut en enhetlig bild av världen, påverkas vi av vad vi ser på tv. Illustrationerna vi utsätts för kan då komma att uppfattas som den riktiga verkligheten (Strömbäck 2000). Våra informanter visade i samtalet om filmens budskap att de tolkar scenerna i filmen på olika sätt och positionerar sig på ett hegemoniskt, förhandlande eller avståndstagande vis. Samma informanter svarar, trots tidigare intagna positioner, att även om filmen inte skildrar verkligheten just nu, kan det bli som i filmen i framtiden. Nora tar upp detta när vi ställer följdfrågan ”Är vi på väg mot ett liknande samhälle som filmen skildrar i Sverige?”

- Ja, det tror jag för att jag tycker också att Sverige ser upp till USA och ska härma efter allting även dom dåliga bitarna. Saker som man förr tyckte att det händer bara över allt, inte i Sverige, det händer ju också i Sverige. Att vi härmar efter framför allt USA tycker jag. (Nora)

George Gerbners kultivationsteori beskrivs i boken *Tv-rummets eliter* Som är författad av Maria Edström. Gerbner talar om medias påverkan på tittaren. Gerbner anser att media påverkar människors uppfattningar av vad som är verklighet. Han har gjort en studie där han jämfört det som presenteras för tittaren och det som verkligen görs. Hans studie handlar om amerikanskt medieinnehåll och hur den amerikanska ”verkligheten” på film påverkar amerikanerna. Bland annat har han undersökt mediernas våldsinnehåll, hur det står i realitet till våldet i samhället och hur det påverkar människors oro för våld. Det visade sig att de som hade sett mycket på medievåld var betydligt ängsligare än de som inte hade tittat (Edström 2006:39). Vi får ständigt media importerad ifrån USA. På samma sätt som Gerbner noterat människors ängslan för våld kan vi finna ett liknande resonemang hos våra informanter om att Sverige går samma utveckling till mötes som USA. Detta skulle kunna härledas till den exponering av amerikansk kultur som vi ständigt utsätts för.

I boken *Populärkultur* redogör sociologen Simon Lindgren för sin syn på representation, genom ett referat av Stuart Hall förklarar han att var en och en av oss förstår och tolkar världen på ett unikt och individuellt sätt. Det är först när vi i huvudsak delar samma begreppsliga kartor - när vi uppfattar världen på ett ungefär liknade vis - som vi står i förbindelse med varandra (Lindgren 2005:58). Våra informanter har en liknande bakgrund, de delar ett gemen-

samt språk och de flesta har sett mycket amerikanskproducerad film. Trots deras individuella svar, applicerar de ändå filmens innehåll på ett svenskt samhälle. Vi kan då säga att det finns risk att den föreslagna verkligheten som presenteras och förs ut genom filmen kan medverka till hur vi skapar vår verklighet. Enligt Lindgren sker detta genom att människor blir till meningsproducenter av sådant som de blivit affekterade av, något som sker genom språk, diskurser och bilder (Ibid:56). Vi ställer frågan till Tobias: ”Är vi på väg mot ett liknande samhälle som filmen skildrar i Sverige?”

- Jag det tror jag om det fortsätter, alltså om vi tar bort alla de här sociala bitarna som bidrag och sånt där blir det nog så. Eller att folk, det finns ingen solidaritet kvar längre. Så nej ja, absolut. Ja, det tror jag, om vi inte passar oss eller gör något åt det. (Tobias)

Tobias säger bekymmersamt att det nog kan bli så även i Sverige. Detta tyder på att sådant som presenteras för våra informanter genom filmen kan besannas. Men det appliceras på ett svenskt samhälle, och varje informant har sin sociala och kulturella position att utgå ifrån. Därför blir interaktionen mellan det som sänds och det som mottages till någonting annat, men samtidigt reproduceras gamla idéer såsom klass, kön och etnicitet om än i andra konstellationer fast ändå liknade maktordningar.

Informanternas framtid

När vi hade stängt av diktafonen efter att vi genomfört våra intervjuer så fortsatte samtalen med informanterna. Vi fick många frågor om hur det är att studera på högskolan, dessutom berättade informanterna om vilka utbildningar de hade för avsikt att söka efter komvux. De var även nyfikna på vad vi hade för tankar om deras val.

Enligt Bourdieu ses utbildning, oavsett social bakgrund, som en möjlighet för alla. Han menar att vi i skolsituationen försöker behandla alla likvärdigt och därmed blundar för att social bakgrund, såsom studievana i familjen, påverkar möjligheten att inhämta och omforma kunskap. Bourdieu menar att när man behandlar alla ”lika” får de utan ”medfödd” kunskap sämre förutsättningar att ta till sig och omvandla kunskapen i utbildningen till den bildning som krävs (Carle 2007:386).

Kunskapen om högskolan och attityden till den varierade bland informanterna, vilket skulle kunna härledas till deras sociala bakgrund. Lukas och Andreas pratade om högskolan som något självklart och ytterligare ett steg på vägen till bildning. Lisa och Eva talade om det som något svårt, näst intill omöjligt. I samtalen framgick att vissa elever hade förhållandevis dålig

kunskap om hur och vad man kan söka för kurser och program på högskolan. Lisa visste inte att man kunde söka enstaka kurser. Det framgick av samtalen att social bakgrund blir avgörande för hur man kan slå sig fram och få tillgång till nya fält. Jeanette Hägerström har i sin bok *Vi och dom och alla andra på komvux* uppmärksammat att en viss självsäkerhet och målmedvetenhet visar sig tydlig bland studerande med medelklassbakgrund. En av Hägerströms slutsatser i sin avhandling är att elever med medelklassbakgrund, oavsett kön eller etnisk bakgrund, säger att de *ska* gå vidare till en högre utbildning och är helt säkra på detta. Medan de från arbetarklassen säger att de *förmodligen* ska gå vidare och är mindre säkra. Hägerström menar att klass väger tungt när det gäller utbildning, utbildningsmål och därmed reproduktionen av klasser, så även på komvux (Hägerström 2004:154f).

Bourdieu menar att effekten av ett utbildningsorienterat samhälle blir att individer från förhållandevis enklare förhållanden, som har en ambition att nå en hög position, ställs mot många svårigheter. Dels kämpar de för boklig utbildning och kunskap, dels lever de också med sin klassmässiga erfarenhet och sociala bakgrund. Bourdieu gör gällande att för dessa elever ter sig utbildningens innehåll som abstrakt. Det blir svårt för dessa individer att upptäcka och omforma de erfarenheter och livsinställningar de fått genom sitt sociala ursprung. Dessa inställningar har individer från andra samhällsklasser fötts in i (Carle 2007:385).

Eleverna på komvux må befinna sig i samma forum, ställda inför en tillsynes liknande uppgift - att läsa upp betygen. Men de måste även veta hur systemet fungerar när det gäller att söka till högre studier. Lisa missar helt att det finns andra utbildningar än sjuksköterska att söka till. Vi kan med hjälp av Bourdieus teorier och Hägerströms slutsatser se spår av hur medelklassen reproducerar sig själv, även bland våra informanter på Komvux.

Slutdiskussion

Stuart Hall menar att vi inte är passiva avkodare utan att vi har en rad kulturella uppsättningar att ta till när vi tolkar ett budskap. I vår undersökning har det visat sig att informanternas sociala bakgrunder spelar in när de positionerar sig efter att ha sett filmen. Det tycks vara så att informanterna inte tolkar filmen som helhet, utan olika scener engagerar olika informanter, att så sker kan härledas till habitus och social position.

Regissören Paul Haggis idé om att skildra fördomar kan tyckas god och budskapet uppfattas av alla informanter. Men i kodningsprocessen, där budskapet förpackas av filmskapare och producenter, vävs även stereotypa föreställningar och hegemoniska maktordningar in bärandes på idéer om klass, kön och etnicitet. Dessa budskap tolkar informanterna. På så vis tycks filmen få samma verkan som Beverly Skeggs menar att dokusåporna har. De blir till ett redskap för vårt eget identitetsskapande och ett tittskåp där personer med viss könstillhörighet, klassidentitet, etnicitet med mera på ett nyskapande sätt målas ut som smutsiga och oförmögna. Detta framgår också utifrån våra informanters svar. Elevernas svar utgår oftast från de sociala/kulturella positioner de förfogar över, på det här viset reproduceras samt görs tidigare handlingsmönster i en viss bestämd riktning och på så vis återställs rådande maktordningar.

När en liten undersökning som vår indikerar att den representation vi blir utsatta för påverkar hur vi ser på världen, blir det problematiskt. När dolda maktordningar kommer till ytan via skildringar som *Crash* och av informanterna blir applicerade på vårt eget samhälle, står vi inför ett problem men samtidigt ett vägskäl. Det skulle gå att göra film på ett annat sätt med vetskapen om att det förhåller sig på detta vis. Med populärkulturella medel, som når ut till den stora folkmassan, skulle det gå att förändra invanda mönster kring klass, kön och etnicitet. Vår undersökning kan bli ett underlag för vidare studier över hur det kan reproduceras tankar om klass, kön och etnicitetsmönster i populärkulturen.

Vi tog även med ett inslag av det som sades efter att vi stängt av bandspelaren. Vi tyckte att det var viktigt eftersom det tydligt framkom att bakgrunden spelar stor roll både när det gäller själva studierna, och större livsavgörande val så som vidareutbildning. Institutioner och dess maktstrukturer ägs och exponeras av den vita medelklassen, vare sig det gäller film eller skola i västvärlden. Detta skapar idéer om hur hela vår värld ska se ut och hur människor ska anpassa sig till de rådande strukturerna som finns tillgängliga. Vi har med vår lilla undersökning visat, att detta blir ett ständigt jagande för våra informanter, för att anpassa sig och för att bli sedda och respektabla. Det finns de som får en enklare resa utifrån sin klasstillhörighet, sitt kön och sin etniska position. Dessa maktordningar finns ständigt närvarande och reproduceras med hjälp av rådande strukturer. Vi är väl medvetna om att dessa maktordningar och struktu-

rer inte kan ändras över en natt. Emellertid kan det vara svårt att göra film som inte framhäver stereotyper på något sätt. Vidare är detta något som görs dagligen, når ut till många människor och blir till normer. Därför är det viktigt att föra ett resonemang om vad vi kan göra för att motverka dessa maktordningar som görs till självklara förebilder. Våra informanter hamnar i en kluvenhet när de tar till sig den Hollywoodproducerade filmen *Crash* som vi har visat. Några hävdar att filmen talar för en sann verklighet och applicerar det på ett svenskt samhälle medan andra menar att det är en rätt främmande bild som skildras, men att det kan bli så här också i framtiden.

Vi har med vår studie märkt att osynliga maktförhållanden kommer med i bakvattnet, när fördomar skildras. En film säger något om den tid och den verklighet som filmskaparen lever i, men kan också vara en bidragande faktor till att världen görs på ett visst sätt. Vi är alla beroende av att få historier berättade för oss av något slag, och film är en stor industri som riktar sig till den stora massan. Det kan vara svårt att göra film på ett nytt sätt, men vi kan med filmen som redskap ta pulsen på och synliggöra vad det finns för fördomar i ett samhälle.

Med utgångspunkt av den information som våra informanter, efter att ha sett på filmen, synliggjort kanske vi människor kan börja bygga nya strukturer med filmen som hjälpmedel. I detta bygge är ständigt bevakande, kritiska ögon och kulturvetenskapens analys viktiga verktyg för att synliggöra dessa maktordningar som görs till självklarheter.

Litteraturlista

Alex, Simon (2008). *Paul Haggis: Crash Course*, hämtad, 3/12 2009

<http://thehollywoodinterview.blogspot.com/2008/01/paul-haggis-hollywood-interview.html>,

The Hollywood Interview: Los Angeles, CA, United States.

Bourdieu, Pierre (1995). *Praktiskt förnuft : bidrag till en handlingsteori*. Göteborg: Daidalos.

Carle, Jan (2007). Pierre Bourdieu och klassamhällets reproduktion. I Månsson, Per (red) *Moderna samhällsteorier : Traditioner, riktningar, teoretiker* (s. 385-386). Stockholm: Norstedts akademiska förlag.

Cartwright, Lisa & Sturken, Maria (2001) *Practices of looking : an introduction to visual culture*. Oxford: Oxford university press.

Castro, Freddy Winston (1992) *Bortom den nya medelklassen : Durkheim och de moderna professionella yrkesgrupperna*. Stockholm: Stehag.

Crash (2004). Scanbox entertainment Sweden AB. Ansvarig utgivare, Nicklas Bengtsson.

De los Reyes, Paulina & Mulinari, Diana (2007). *Intersektionalitet : kritiska reflektioner över (o)jämlighetens landskap*. Malmö: Liber.

Edström, Maria (2006). *Tv-rummets eliter : föreställningar om kön och makt i fakta och fiktion*. Göteborgs universitet/JMG.

Hvidfelt, Håkan (2000). *Stereotyper i förvandling*, hämtad 16/12 2009

<http://www.regeringen.se/content/1/c6/01/20/34/7cb1cbcd.pdf>, Norstedts Tryckeri AB, 2000

Hägerström, Jeanette (2004). *Vi och dom och alla dom andra på Komvux : etnicitet, genus och klass i samspel*. Lund: Sociologiska institutionen.

Kaijser, Lars & Öhlander, Magnus (red.) (1999). *Etnologiskt fältarbete*. Lund: Studentlitteratur.

Lindgren, Simon (2005). *Populärkultur – teorier, metoder och analyser*. Malmö: Liber

Miegel, Fredrik & Johansson, Thomas (2002). *Kultursociologi*. Lund: Studentlitteratur.

Månsson, Per (red) (2007). *Moderna samhällsteorier : traditioner, riktningar, teoretiker*. Stockholm: Norstedts akademiska förlag.

Skeggs, Beverley (2000). *Att bli respektabel : konstruktioner av klass och kön*. Göteborg: Daidalos

Skeggs, Beverly (2006). Dokuklassen som alltid gör fel. *Bang*, nr 4 2006

Skeggs, Beverly (2008). Sorglig television : affekter, omdömen och känslöarbete. *Tidskrift för genusvetenskap*, Nr 3-4. 2008

Storey, John (2003). *Cultural studies and the study of popular culture*. 2.ed. Edinburgh:Edinburgh University Press.

Strömbäck, Jesper (2000). *Makt och medier : samspelet mellan medborgarna, medierna och de politiska makthavarna*. Lund: Studentlitteratur.

Vikström, Björn (2005). *Den skapande läsaren : hermeneutik och tolkningskompetens*. Lund: Studentlitteratur.

Intervjuerna som varit huvudmaterialet till den här undersökningen finns inspelade på diktafon. Ljudinspelningarna samt det transkriberade materialet finns i vår ägo.

Abstract

I den här uppsatsen har vi studerat hur en film aktiverar människors sociala och kulturella positioner. Vi visade filmen *Crash* för åtta komvuxelever, vilket följdes av en kvalitativ intervju med dem. Eleverna fick svara på frågor om sin egen bakgrund, filmens budskap och rollfigurer, hur de uppfattade filmen och den föreslagna verkligheten i filmen, samt frågor kring sin egen framtid. Informanternas svar har hjälpt oss att synliggöra hur det görs över- och underordningar i filmen. Med hjälp av vår bakgrund och analytiska verktyg har vi interagerat med våra informanter och de har bidragit med perspektiv som vi aldrig hade kunnat se med tillämpning av enbart teorier. Något som blev framträdande var att de applicerade problematiken som den amerikansktilverkad filmen tar upp, på ett svenskt samhälle. Vi kom fram till att filmen som populärkulturellt medel hjälper till att reproducera gamla maktordningar och fördomar. Trots att detta inte var filmskaparens intention, blir det här till fördomar och stereotypa föreställningar om att det finns rasskillnader. Med den här studien har vi synliggjort att filmen medverkar till att reproducera maktordningar. Film och dess folkliga inflytande, skulle kunna bli ett redskap för nytänkande runt klass, kön och etnicitet med mera.

Högskolan Väst
Institutionen för omvårdnad, hälsa och kultur
461 86 Trollhättan
Tel 0520-22 30 00 Fax 0520-22 30 99